ਪੰਕਜ ਜੈਨ

ਬਨਾਮ

ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ

(ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰ. 321 ਆਫ਼ 2018)

23 ਫਰਵਰੀ, 2018

[ਏ. ਕੇ. ਸੀਕਰੀ ਅਤੇ ਅਸ਼ੋਕ ਭੂਸ਼ਣ, ਜੇ.ਜੇ.]

ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤਾ, 1973 - ਧਾਰਾ 88 - ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ – ਪੇਸ਼ੀ ਲਈ ਬਾਂਡ ਲੈਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ - ਕੀ ਇਹ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸੀ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਲਈ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਬਾਂਡ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਕੇ ਰਿਹਾ ਕਰਨਾ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ 88 ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਕੀ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਸਹੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ ਧਾਰਾ 88 - ਧਾਰਾ 88 ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ, ਜੋ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਹੈ, ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਵਿਵੇਕਸ਼ੀਲ ਸ਼ਕਤੀ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਉਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰੀ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕੇਸ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਵਿਵੇਕਸ਼ੀਲਤਾ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ, ਜੋ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਉਸਦੀ ਪੇਸ਼ੀ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਦੇਣ ਲਈ, ਜੋ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਵਰਤੋਂ 'ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ' ਸ਼ਬਦ (ਧਾਰਾ 88 ਵਿੱਚ) ਅਖ਼ਤਿਆਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਹੈ ਆਪਣੇ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਉਦੋਂ ਕਰੇ ਜਦੋਂ ਸਥਿਤੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੰਗ ਕਰੇ - ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਧਾਰਾ 88 ਅਧੀਨ ਵਰਤੇ ਗਏ ਸ਼ਬਦ "ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ" ਨੂੰ ਵਿਆਪਕ ਅਰਥ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਗਵਾਹਾਂ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਹਨ - ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ।

ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤਾ, 1973 - ਧਾਰਾ 88 - ਧਾਰਾ 88 ਅਧੀਨ ਬਾਂਡ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ 'ਤੇ ਰਿਹਾਈ - ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 88 ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ, ਜੋ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਹੈ - ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਵਿਵੇਕਸ਼ੀਲ ਸ਼ਕਤੀ ਉਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕੇਸ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ - ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲਾ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਦੋਸ਼ੀ ਇੱਕ ਆਜ਼ਾਦ ਏਜੰਟ ਸੀ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਪੇਸ਼ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਨਾ ਹੋਵੇ - ਉਸਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦਾ ਗੈਰ-ਜ਼ਮਾਨਤੀ ਵਾਰੰਟ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਧਾਰਾ 82 ਅਤੇ 83 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ - ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਵਿੱਚ ਉਹ ਧਾਰਾ 88 ਦੇ ਲਾਭ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਜ਼ਮਾਨਤ - ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਉਸਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਰਿਹਾਅ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ - ਫੜਿਆ ਗਿਆ: ਬੇਨਤੀ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ - ਤੁਰੰਤ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ - ਪਹਿਲਾਂ ਦੋ ਮੌਕਿਆਂ 'ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਜ਼ਮਾਨਤ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ, -ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਕੋਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਸਿਰਫ 88 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ.ਦੇ ਤਹਿਤ ਬਾਂਡ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ 'ਤੇ ਉਸਨੂੰ ਰਿਹਾਅ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ - ਨਾਲ ਹੀ, ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਵਿੱਚ, ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਹੈ - ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜਦੋਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ - ਉਸਦੇ ਅਪੰਗਤਾ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੰਬੰਧਿਤ - ਆਧਾਰਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ - ਉਸੇ 'ਤੇ ਤੁਰੰਤ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜੋ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਪਹਿਲਾਂ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਅਪੀਲ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਅਦਾਲਤ

ਆਯੋਜਿਤ: 1. ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ.ਦੀ ਧਾਰਾ 88 ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ, ਜੋ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਹੈ, ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ। ਧਾਰਾ 88 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਵਿਵੇਕ, ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ, ਜੋ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਹੈ, ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪੇਸ਼ੀ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਦੇਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਜੋ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ 'ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ' ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿਵੇਕਸ਼ੀਲ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸਥਿਤੀ ਦੀ ਮੰਗ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ। ਇਹ ਹੋਰ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਢੁਕਵਾਂ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 88 ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਗਏ ਸ਼ਬਦ "ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ" ਨੂੰ ਵਿਆਪਕ ਅਰਥ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਗਵਾਹਾਂ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਹਨ। [ਪੈਰਾ 23] [260-ਈ-ਐਫ]

2. ਧਾਰਾ 88 ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਸ਼ਬਦ 'ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ' ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਵਿਵੇਕ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਦੋਸ਼ੀ ਤੋਂ ਬਾਂਡ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ, ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਲਏ ਗਏ 'ਵਿਚਾਰ' ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਮੁਲਜ਼ਮ ਧਾਰਾ 88 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. [ਪੈਰਾ31] [265-ਏ-ਬੀ] ਦੇ ਤਹਿਤ ਬਾਂਡ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ 'ਤੇ ਰਿਹਾਅ ਹੋਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ।

3. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬਾਂਡ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਕੇ ਉਸਨੂੰ ਰਿਹਾਅ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਵੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਰਿਹਾਅ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਅੱਗੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ 60% ਅਪੰਗਤਾ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਹ ਨੁਕਸਾਨ ਜੋ ਪਹਿਲੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ

ਜਾਣਕਾਰੀ ਰਿਪੋਰਟ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਦੋ ਕਾਰਨ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਮੌਜੂਦਾ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਪਹਿਲਾਂ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦੋ ਮੌਕਿਆਂ 'ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਜ਼ਮਾਨਤ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਜ਼ਮਾਨਤ ਲਈ ਕੋਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 88 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਸਨੂੰ ਬਾਂਡ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ 'ਤੇ ਰਿਹਾਅ ਕਰਨ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਦੂਜਾ, ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਵਿੱਚ, ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਦੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜਦੋਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਦੇ ਅਪੰਗਤਾ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਆਧਾਰਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਤੁਰੰਤ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 34 ਅਤੇ 35] [266- ਬੀ-ਐੱਫ]

ਸੰਜੇ ਚੰਦਰ ਬਨਾਮ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਨੇ 23.05.2011 ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ 2011 ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੰਬਰ 508; ਡਾ. ਆਨੰਦ ਦਿਓ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ 2000 (2) ਪਟਨਾ ਲਾਅ ਜਰਨਲ ਰਿਪੋਰਟਾਂ 686 - ਮਨਜ਼ੂਰ।

ਅਰੁਣ ਸ਼ਰਮਾ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੰਘ 2016 (3) ਆਰਸੀਆਰ (ਅਪਰਾਧਿਕ) 883 - ਨਾਮਨਜ਼ੂਰ।

ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਏਆਈਆਰ 1963 ਐਸਸੀ 1618: [1964] ਐਸਸੀਆਰ 197; ਰਾਮਜੀ ਮਿਸਰ ਅਤੇ ਐਨਆਰ. ਬਨਾਮ.

ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ ਏਆਈਆਰ 1963 ਐਸਸੀ 1088: [1963] ਸਪਲ. ਐਸਸੀਆਰ 745; ਕੇਰਲਾ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ. ਕੰਦਥ ਡਿਸਟਿਲਰੀਜ਼

(2013) 6 ਐਸਸੀਸੀ 573: [2013] 4 ਐਸਸੀਆਰ 1053; ਅਦਾਲਤ ਆਪਣੇ ਆਪ ਮੋਸ਼ਨ ਬਨਾਮ. ਸੈਂਟਰਲ ਬਿਊਰੋ ਆਫ਼ ਇਨਵੈਸਟੀਗੇਸ਼ਨ 109 (2003) ਦਿੱਲੀ ਲਾਅ ਟਾਈਮਜ਼ 494; ਸੰਜੇ ਚਤੁਰਵੇਦੀ ਬਨਾਮ. ਰਾਜ 132 (2006) ਦਿੱਲੀ ਲਾਅ ਟਾਈਮਜ਼ 692; ਮਧੂ ਲਿਮਯੇ

ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ. ਵੇਦ ਮੂਰਤੀ ਅਤੇ ਹੋਰ (1970) 3 ਐਸਸੀਸੀ 739; ਦਾਤਾਰਾਮ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ. ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ। 2018 (3) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 22 – ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਜੂਲੀਅਸ ਬਨਾਮ ਲਾਰਡ ਬਿਸ਼ਪ ਆਫ਼ ਆਕਸਫੋਰਡ (1874-80) ਆਲ ਈਆਰ ਰਿਪ.43 - ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

“ਵਿਧਾਨਕ ਵਿਆਖਿਆ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ” 14ਵਾਂ ਐਡੀਸ਼ਨ ਜਸਟਿਸ ਜੀ.ਪੀ. ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ - ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਪੰਕਜ ਜੈਨ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ

ਕੇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ

[1964] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 197 ਪੈਰਾ 18 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ
[1963] ਸਪਲਾਈ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 745 ਨੂੰ ਪੈਰਾ 18 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ
[2013] 4 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 1053 ਪੈਰਾ 22 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ
109 (2003) ਦਿੱਲੀ ਲਾਅ ਟਾਈਮਜ਼ 494 ਪੈਰਾ 24 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ
132 (2006) ਦਿੱਲੀ ਲਾਅ ਟਾਈਮਜ਼ 692 ਪੈਰਾ 24 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ
2000 (2) ਪੀ.ਐਲ.ਜੇ.ਆਰ 686 ਨੇ ਪੈਰਾ 26 ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ
(1970) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 739 ਪੈਰਾ 27 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ
2016 (3) ਆਰਸੀਆਰ (ਅਪਰਾਧਿਕ) 883 ਨਾਮਨਜ਼ੂਰ ਪੈਰਾ 28
2018 (3) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 22 ਨੇ ਪੈਰਾ 32 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ
ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ: ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 321 ਆਫ਼ 2018
2017 ਦੇ ਡਬਲਯੂ.ਪੀ ਨੰ. 62167 ਵਿੱਚ ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ
ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਦੇ 21.12.2017 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ।
ਮੁਕੁਲ ਰੋਹਤਗੀ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ, ਸੌਰਭ ਕਿਰਪਾਲ, ਸਮੀਰ ਰੋਹਤਗੀ, ਆਸ਼ੀਸ਼ ਬਤਰਾ, ਵਤਨ ਸ਼ਰਮਾ, ਮਨੀਸ਼ ਗੁਪਤਾ, ਨਿਖਿਲ ਜੈਨ, ਵਕੀਲ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਲਈ।

ਮਨਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਏਐਸਜੀ, ਆਰ. ਬਾਲਸੁਬਰਾਮਨੀਅਨ, ਸ਼ੇਖਰ ਵਿਆਸ, ਆਰਤੀ ਸ਼ਰਮਾ, ਪ੍ਰਭਾਸ ਬਜਾਜ, ਅਕਸ਼ੈ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾਂਸ਼ੂ, ਅਰੁਣ ਪਾਠਕ, ਮੁਕੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਮਰੋਰੀਆ, ਵਕੀਲ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਲਈ।

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ

ਅਸ਼ੋਕ ਭੂਸ਼ਣ, ਜੇ. ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। 1. ਛੁੱਟੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

2. ਇਹ ਅਪੀਲ ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ 21.12.2017 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰ. 62167 ਆਫ 2017 ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਲਈ ਮੁੱਖ ਮੁੱਦਾ, ਜੋ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਲਈ ਉਠਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤਾ, 1973 (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ " ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਦੀ ਧਾਰਾ 88 ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਅਤੇ ਅਰਥ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕਾਰਵਾਈ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕੇਸ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਲੜੀ ਨੂੰ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

3. ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 120-ਬੀ, 409, 420, 466, 467, 469 ਅਤੇ 471 ਅਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕਥਾਮ ਐਕਟ, 1988 ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 13(2) ਅਤੇ 13(1) (ਡੀ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਹਿਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨੋਇਡਾ, ਗ੍ਰੇਟਰ ਨੋਇਡਾ ਅਤੇ ਯਮੁਨਾ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸਵੇਅ ਅਥਾਰਟੀਜ਼ ਦੇ ਤਤਕਾਲੀ ਮੁੱਖ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਯਾਦਵ ਸਿੰਘ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ 15.03.2016 ਨੂੰ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਨੰਬਰ 02/2016 ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ, ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਯਾਦਵ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਪੰਕਜ ਜੈਨ ਸਮੇਤ ਕਈ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਪੇਸ਼ੀ ਲਈ ਸੰਮਨ ਜਾਰੀ ਕਰਕੇ ਸੁਣਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ 29.03.2016 ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ ਅਤੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੂੰ 29.04.2016 ਨੂੰ ਪੇਸ਼ੀ ਲਈ ਸੰਮਨ ਕੀਤਾ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਧਾਰਾ 482 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ। ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ 2016 ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੰਬਰ 31090, 2016 ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕੇਸ ਨੰਬਰ 10 ਦੀ ਪੂਰੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ 29.03.2016 ਦੇ ਸੰਮਨ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਵੀ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ 17.10.2016 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿ ਜੇਕਰ ਬਿਨੈਕਾਰ ਦੋ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਤਮ ਸਮਰਪਣ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜ਼ਮਾਨਤ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ 17.10.2016 ਦੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੁੱਟੀ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ) ਨੰਬਰ 10191/2016 ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ, ਜਿਸਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ 16.01.2017 ਨੂੰ ਨਿਯਮਤ ਜ਼ਮਾਨਤ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਨਾਲ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

4. 31.05.2017 ਨੂੰ ਇੱਕ ਪੂਰਕ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ 07.06.2017 ਨੂੰ ਇੱਕ ਕਾਗਨੀਜ਼ੈਂਸ ਆਰਡਰ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਪੈਸ਼ਲ ਜੱਜ, ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 120ਬੀ, 420, 468, 471 ਅਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕਥਾਮ ਐਕਟ, 1988 ਦੀ ਧਾਰਾ 13(2) ਅਤੇ 13(1)(ਡੀ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਨੋਟਿਸ ਲੈਂਦੇ ਹੋਏ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ 2017 ਦੀ ਧਾਰਾ 482 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਰਜ਼ੀ ਨੰਬਰ 18849 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ 31.05.2017 ਨੂੰ ਪੂਰਕ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ 06.07.2017 ਦੇ ਆਪਣੇ ਹੁਕਮ ਰਾਹੀਂ ਧਾਰਾ 482 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ.ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਬਿਨੈਕਾਰ ਦੋ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ, ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ.ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਤਮ ਸਮਰਪਣ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜ਼ਮਾਨਤ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਦਾ ਜਲਦੀ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਅੱਗੇ ਇਹ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਦੋ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਲਈ, ਗੈਰ-ਜ਼ਮਾਨਤੀ ਵਾਰੰਟ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ 06.07.2017 ਦੇ ਹੁਕਮ ਤੋਂ ਨਾਰਾਜ਼ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਦੁਬਾਰਾ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੁੱਟੀ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਅਪਰਾਧਿਕ) ਨੰਬਰ 7749 ਆਫ 2017 ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ, ਜਿਸਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ 24.11.2017 ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ (ਅਪੀਲਕਰਤਾ) ਨੂੰ ਦੋ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਦਾ ਹੋਰ ਸਮਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ, ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਿਯਮਤ ਜ਼ਮਾਨਤ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਜ਼ਮਾਨਤ ਲਈ ਉਕਤ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਤੁਰੰਤ ਵਿਚਾਰ ਕਰੇ।

5. 27.11.2017 ਨੂੰ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ, ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਦੁਆਰਾ ਕੇਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਦੋਸ਼ੀ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵਿਰੁੱਧ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 82 ਅਤੇ 83 ਦੇ ਗੈਰ-ਜ਼ਮਾਨਤੀ ਵਾਰੰਟ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ। ਉਸੇ ਦਿਨ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ 24.11.2017 ਨੂੰ ਐਸ.ਐਲ.ਪੀ. (ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ) ਨੰਬਰ 7749 ਆਫ 2017 ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵਿਰੁੱਧ ਦੋ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਲਈ ਹੁਕਮਾਂ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਅੱਗੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 32 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਅਪਰਾਧਿਕ) ਨੰਬਰ 199 ਆਫ 2017 ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ (ਅਪੀਲਕਰਤਾ), ਜਿਸਨੂੰ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਆਤਮ ਸਮਰਪਣ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 88 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਬਾਂਡ ਦੇਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ 24.11.2017 ਦੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ 06.12.2017 ਦੇ ਆਪਣੇ ਹੁਕਮ ਰਾਹੀਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨਾਲ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ:-

"ਸਾਡੇ 24.11.2017 ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਹੁਕਮਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਸਾਡਾ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ, ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ, ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਾਰਵਾਈ ਹੈ। ਇਹ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਲਈ ਧਾਰਾ 88 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਰਜ਼ੀ ਜਾਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਲਈ ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ ਆਪਣੇ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨਾ ਵੀ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਉਸ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੇ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਗੁਣਾਂ 'ਤੇ ਕੋਈ ਰਾਏ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ।

ਸ਼੍ਰੀ ਮੁਕੁਲ ਰੋਹਤਗੀ, ਵਿਦਵਾਨ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ, ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ, ਜੋ ਅੱਜ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਹੈ, ਕੱਲ੍ਹ, 07.12.2017 ਨੂੰ ਆਤਮ ਸਮਰਪਣ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਵੇਗਾ। ਵਿਦਵਾਨ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਦਾ ਇਹ ਬਿਆਨ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਉਪਰੋਕਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।"

6. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ 06.12.2017 ਦੇ ਹੁਕਮ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ, ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਇਆ ਅਤੇ 07.12.2017 ਦੀ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ`` ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ। ਅਰਜ਼ੀ ਵਿੱਚ, ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਬੇਨਤੀ`` ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ:-

“ਏ) ਕਿ ਇਹ ਮਾਣਯੋਗ ਅਦਾਲਤ ਬਿਨੈਕਾਰ ਪੰਕਜ ਜੈਨ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇਸ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਲੈਣ ਅਤੇ ਨਿਪਟਾਉਣ ਲਈ ਖੁਸ਼ ਹੋਵੇ,

ਜੋ ਇਸ ਮਾਣਯੋਗ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਵੈ-ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਮਾਨਯੋਗ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ 6.12.2017 ਨੂੰ 2017 ਦੇ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਫੌਜਦਾਰੀ) ਨੰ. 199 ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ - 24.11.2017 ਦੇ ਐਸ ਐਲ ਪੀ (ਫੌਜਦਾਰੀ) ਨੰ. 7749 ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ - ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਆਰ.ਸੀ. ਨੰਬਰ ਆਰ ਸੀ/ਡੀ ਐਸ ਟੀ / 2015/ਏ/0004/ ਸੀਬੀਆਈ/ਐਸਟੀਐਫ/ਡੀਐਲਆਈ ਮਿਤੀ 30.07.2015/ਕੇਸ ਨੰਬਰ 10 ਏ /2016

ਅਤੇ 3/2017 ਵਿੱਚ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ.ਦੀ ਧਾਰਾ 88 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਉਸਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਭੇਜੇ ਬਿਨਾਂ, ਅਜਿਹਾ ਬਾਂਡ ਭਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਲਈ;

ਬੀ) ਕੋਈ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਹੋਰ ਜਾਂ ਹੋਰ ਹੁਕਮ ਜੋ ਇਹ ਮਾਣਯੋਗ ਅਦਾਲਤ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਦੇਣਾ ਢੁਕਵਾਂ ਸਮਝੇ।

7. ਉਪਰੋਕਤ ਅਰਜ਼ੀ ਮਿਤੀ 07.12.2017 ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ, ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਦੁਆਰਾ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ, ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਧਾਰਾ 88 ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਸ਼ਬਦ 'ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ' ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 88 ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਵੇਕ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ 2017 ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੰਬਰ 14ਬੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਤਰੀਕ 07.12.2017 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਨਾਰਾਜ਼, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਅਰਜ਼ੀ ਨੰਬਰ 101ਬੀ 2017 ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸਨੂੰ ਵੀ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਬਿਨੈਕਾਰ ਨੇ ਐਸ.ਐਲ.ਪੀ. ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ। (ਫੌਜਦਾਰੀ) ਨੰ. 9764 ਆਫ 2017, ਜਿਸਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ 15.12.2017 ਦੇ ਆਪਣੇ ਹੁਕਮ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਹੁਕਮ ਸੀਬੀਆਈ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਲਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਕਰਕੇ ਉਸ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣਾ ਉਚਿਤ ਹੋਵੇਗਾ। 15.12.2017 ਦੇ ਹੁਕਮ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪਟੀਸ਼ਨਰ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ 2017 ਦੀ ਇੱਕ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰ. 62167 ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ, ਜਿੱਥੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ 7.12.2017 ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਧਾਰਾ 88 ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸਰਟੀਓਰਾਰੀ ਲਈ ਰਿੱਟ ਨੂੰ ਵੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ, ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾਵਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ:-

07.12.2017 ਨੂੰ ਗਾਜ਼ੀਆਬਾਦ ਵਿਖੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਵਿਰੋਧੀ ਸੀਬੀਆਈ ਮਾਮਲਿਆਂ ਲਈ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਯਾਨੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਸਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ 30.07.2015 ਨੂੰ ਆਰਸੀ ਨੰਬਰ ਆਰਸੀ/ਡੀਐਸਟੀ/2015/ਏ/ 0004/ ਸੀਬੀਆਈ/ ਐਸਟੀਐਫ/ਡੀਐਲਆਈ ਵਿੱਚ ਉਕਤ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 88 ਦੇ ਤਹਿਤ ਆਪਣੇ ਬਾਂਡ ਭਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇ ਕੇ ਰਿਹਾਈ ਦੀ ਰਾਹਤ ਮਿਲੀ।

(ਸੀ) ਇਸ ਮਾਣਯੋਗ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨਿਆਂ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਰ ਆਦੇਸ਼ ਵੀ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

8. ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ 21.12.2017 ਦੇ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਰਾਹੀਂ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿਰੁੱਧ ਇਹ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

9. ਅਸੀਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀ ਮੁਕੁਲ ਰੋਹਤਗੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਵੱਲੋਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਵਧੀਕ ਸਾਲਿਸਟਰ ਜਨਰਲ ਸ਼੍ਰੀ ਮਨਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ ਹੈ।

10. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀ ਮੁਕੁਲ ਰੋਹਤਗੀ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ, ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 88 ਦੇ ਤਹਿਤ ਜ਼ਮਾਨਤ ਬਾਂਡ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰੇ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਰਿਹਾਅ ਕਰੇ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਧਾਰਾ 88 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਰਜ਼ੀ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਅੱਗੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਜ਼ਮਾਨਤ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਵਿੱਦਿਅਕ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਧਾਰਾ 88 ਸ਼ਬਦ 'ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ' ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ 'ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ' ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਦਾਲਤ 'ਤੇ ਬਾਂਡ 'ਤੇ ਰਿਹਾਅ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਬਣਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਲੋਕ ਜੋ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸਨ। ਉਹ ਅੱਗੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਹ ਦੇਖਣ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਭੌਤਿਕ ਤੱਥ ਛੁਪਾਏ ਹਨ ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ 2017 ਦਾ ਐਸ.ਐਲ.ਪੀ. (ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ) ਨੰਬਰ 7749 ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਤੱਥ 2017 ਦੇ ਐਸ.ਐਲ.ਪੀ. (ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ) ਨੰਬਰ 7749 ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਇਹ ਨਿਰੀਖਣ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਤੱਥ ਛੁਪਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਗਲਤ ਹੈ।

11. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਦਲੀਲ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਵੱਲੋਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਧੀਕ ਸਾਲਿਸਟਰ ਜਨਰਲ ਸ਼੍ਰੀ ਮਨਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਧਾਰਾ 88 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਸਹੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵਿਰੁੱਧ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਸੰਮਨ, ਸਗੋਂ ਗੈਰ-ਜ਼ਮਾਨਤੀ ਵਾਰੰਟ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 82 ਅਤੇ 83 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ, ਉਹ ਇਸ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ

ਧਾਰਾ 88 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਤਹਿਤ ਬਾਂਡ ਜਮ੍ਹਾ ਕਰਵਾਉਣ 'ਤੇ ਰਿਹਾਅ ਹੋਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ। ਉਹ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਕੋਲ ਧਾਰਾ 88 ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਿਵੇਕਸ਼ੀਲ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਬਾਂਡ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ 'ਤੇ ਰਿਹਾਅ ਕਰੇ, ਜਿਸਦਾ ਦਾਅਵਾ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ``ਹੱਕ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਜਿਸਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸੰਮਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ`` ਅਤੇ ਜਿਸਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਗੈਰ-ਜ਼ਮਾਨਤੀ ਵਾਰੰਟ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਇਹ ਅੱਗੇ ``ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਧਾਰਾ 482 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਤਹਿਤ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੁੱਟੀ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਹੁਣ ਤੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ, ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੋਈ ਜ਼ਮਾਨਤ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਹ ਦਲੀਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ 16.01.2017 ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਖੋਹ ਲਈ ਗਈ ਸੀ ਜਦੋਂ 2017 ਦੀ ਐਸ ਐਲ ਪੀ (ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ) ਨੰ. 10190 ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ 24.11.2017 ਨੂੰ ਜਦੋਂ 2017 ਦੀ ਐਸ ਐਲ ਪੀ (ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ) ਨੰ. 7749 ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਿਯਮਤ ਜ਼ਮਾਨਤ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਲਈ ਨਿਪਟਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਅਜਿਹੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲੈਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਲਈ ਕੋਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ।

12. ਅਸੀਂ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਦੀ ਘੋਖ ਕੀਤੀ ਹੈ।

13. ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਮੁੱਦਾ ਜਿਸਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਧਾਰਾ 88 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਤਹਿਤ ਬਾਂਡ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਕੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਰਿਹਾਅ ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸੀ, ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਧਾਰਾ 88 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਤਹਿਤ ਬਾਂਡ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਕੇ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਕੇ ਧਾਰਾ 88 ਦੇ ਤਹਿਤ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਸਹੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ।

14. ਧਾਰਾ 88 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ.ਇੱਕ ਉਪਬੰਧ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ, 1973 ਦੇ ਅਧਿਆਇ VI "ਹਾਜ਼ਰੀ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ" ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਅਧਿਆਇ VI ਨੂੰ ਚਾਰ ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਹੈ - ਏ.-ਸੰਮਨ ਬੀ.-ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦਾ ਵਾਰੰਟ; ਸੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਅਤੇ ਨੱਥੀ ਅਤੇ ਡੀ.-ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਸੰਬੰਧੀ ਹੋਰ ਨਿਯਮ। ਧਾਰਾ 88 ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ:-

88. ਪੇਸ਼ੀ ਲਈ ਬਾਂਡ ਲੈਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ। -ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ -ਜਿਸਦੀ ਪੇਸ਼ੀ ਜਾਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਅਧਿਕਾਰੀ - ਸੰਮਨ ਜਾਂ ਵਾਰੰਟ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਅਜਿਹੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਜਿਹਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ, ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਲਈ -ਜ਼ਮਾਨਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਂ ਬਿਨਾਂ, ਇੱਕ ਬਾਂਡ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਕੇਸ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

15. ਸਾਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 88 ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਗਏ 'ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ' ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਸੀ।

16. ਜਸਟਿਸ ਜੀ.ਪੀ. ਸਿੰਘ ਨੇ "ਵਿਧਾਨਕ ਵਿਆਖਿਆ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ", 14ਵੇਂ ਐਡੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ, ਸਮਰੱਥ ਸ਼ਬਦਾਂ 'ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ' 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਵਿਆਖਿਆ ਦੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ:-

"(ਕੇ) ਸਮਰੱਥ ਸ਼ਬਦ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ, 'ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ', 'ਇਹ ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੋਵੇਗਾ', 'ਸ਼ਕਤੀ ਹੋਵੇਗੀ'। ਸ਼ਕਤੀ ਡਿਊਟੀ ਦੇ ਨਾਲ ਜੋੜੀ ਗਈ

ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ, 'ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ' ਅਤੇ 'ਇਹ ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੋਵੇਗਾ' ਸ਼ਬਦ ਮਜਬੂਰੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਉਹ ਸਮਰੱਥ ਸ਼ਬਦ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਸਿਰਫ 'ਸਮਰੱਥਾ, ਸ਼ਕਤੀ ਜਾਂ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਵਿਵੇਕ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ। "ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕੁਝ ਅਜਿਹਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ"। 'ਸ਼ਕਤੀ ਹੋਵੇਗੀ' ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵੀ ਉਸੇ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ।"

17. ਹਾਲਾਂਕਿ, 'ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ' ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਆਮ ਵਰਤੋਂ ਵਿਵੇਕ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਜਦੋਂ 'ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ' ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਅਥਾਰਟੀ ਜਾਂ ਅਦਾਲਤ 'ਤੇ ਡਿਊਟੀ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸਨੂੰ ਸ਼ੱਲ ਦਾ ਅਰਥ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਕਿਸੇ ਅਥਾਰਟੀ ਜਾਂ ਅਦਾਲਤ 'ਤੇ ਇੱਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ। ਕੀ 'ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ' ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਡਿਊਟੀ ਨਾਲ ਜੋੜੀ ਗਈ ਹੈ, ਇਹ ਇੱਕ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਜਵਾਬ ਕਿਸੇ ਖਾਸ 'ਕਾਨੂੰਨ' ਦੀ ਵਿਧਾਨਕ ਯੋਜਨਾ ਤੋਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਵਿਆਖਿਆ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਲਾਰਡ ਕੇਅਰਨਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਜੂਲੀਅਸ ਬਨਾਮ ਲਾਰਡ ਬਿਸ਼ਪ ਆਫ਼ ਆਕਸਫੋਰਡ, (1874-80) ਆਲ ਈਆਰ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ 43 ਵਿੱਚ ਰੱਖੇ ਗਏ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਲਾਰਡ ਕੇਅਰਨਜ਼ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਧਾਨਕ ਵਿਆਖਿਆ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ:-

"ਜਿਸ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਕਰਨ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਚੀਜ਼ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਇਹ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਕੁਝ ਉਹਨਾਂ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਜਿਸ ਅਧੀਨ ਇਹ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਕੁਝ ਉਹਨਾਂ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਭ ਲਈ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ, ਜੋ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਫਰਜ਼ ਨਾਲ ਜੋੜ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਬਣਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਕਤੀ ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਸ਼ਕਤੀ ਇੱਕ ਜਨਤਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੋਲ ਉਹਨਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਲਾਭ ਲਈ ਵਰਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਉਹਨਾਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਉਹ ਇਸਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਬੁਲਾਉਣ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ,

ਉਸ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਇਸਨੂੰ ਵਰਤਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰੇਗੀ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਮਰੱਥ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ"

18. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਨੇ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਏਆਈਆਰ 1963 ਐਸਸੀ 1618 ਅਤੇ ਰਾਮਜੀ ਮਿਸਰ ਅਤੇ ਐਨਆਰ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ, ਏਆਈਆਰ 1963 ਐਸਸੀ 1088 ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਉਪਰਾ), ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਕੋਲ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ (ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ) ਨਿਯਮ, 1947 ਦੇ ਨਿਯਮ 4(2) ਵਿੱਚ 'ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ' ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ `ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਸੀ। ਉਪਰੋਕਤ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 8 ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ:-

"8. ਨਿਯਮ 4(2) ਗਜ਼ਟਿਡ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੇਸ ਉਪ-ਨਿਯਮ (1) ਦੇ ਧਾਰਾ (ਏ) ਤੋਂ (ਡੀ) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੂੰ ਭੇਜੇ ਜਾਣ। ਸਾਡੇਫੈਸਲੇ ਲਈ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਨਿਯਮ 4(1) ਵਿੱਚ ਸ਼ਬਦ "ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ" ਵਾਂਗ ਜੋ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਵਿਵੇਕ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਪ-ਨਿਯਮ (2) ਵਿੱਚ ਸ਼ਬਦ "ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ"ਉਸਨੂੰ ਵਿਵੇਕ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਕੀ ਉਪ-ਨਿਯਮ (2) ਵਿੱਚ ਸ਼ਬਦ "ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ" ਦਾ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਅਰਥ ਹੈ ``ਹੋਵੇਗਾ'' ਜਾਂ ``ਹੋਵੇਗਾ''? ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ `ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ`` ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਰਥ "ਲਾਜ਼ਮੀ" ਜਾਂ ``ਹੋਵੇਗਾ'' ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਪਰ ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੈਅ ਹੈ ਕਿ ਸੰਦਰਭ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ``ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ'' ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਰਥ ``ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ'' ਜਾਂ `ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ`` ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਜਨਤਕ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਇੱਕ `ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ `ਵਿਵੇਕ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਸ਼ਬਦ "ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ" ਜੋ ਵਿਵੇਕ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਨੂੰ ਇੱਕ ਹੁਕਮ ਦੇ ਅਰਥ ਵਜੋਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰ, ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਉੱਚ ਦਰਜੇ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰ ਵਿੱਚ "ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ" ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੀ ਹ ਜਿਸ 'ਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਲਗਾਇਆ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਸੰਦਰਭ ਹੈ ਜੋ ਨਿਰਣਾਇਕ ਹੈ। ਨਿਯਮ 4(2) ਦਾ ਪੂਰਾ ਉਦੇਸ਼ ਅਸਫਲ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਜੇਕਰ ਉਕਤ ਨਿਯਮ ਵਿੱਚ "ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ" ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਉਪ-ਨਿਯਮ (1) ਦੇ ਸਮਾਨ ਬਣਤਰ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਲਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਗਜ਼ਟਿਡ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਆਪਣੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੂੰ ਭੇਜਣ ਦਾ ਵਿਵੇਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀ ਅਥਾਰਟੀ ਨਿਯਮ 4(1) ਅਤੇ ਨਿਯਮ 4(2) ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਹੋਰ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੋਣ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਪਬੰਧ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਨਿਯਮ 4(2) ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੇਲੋੜਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਨਿਯਮ 4(2) ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਉਦੇਸ਼ ਗਜ਼ਟਿਡ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਦਾ ਵਿਕਲਪ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਨਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ। ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀ ਅਥਾਰਟੀ ਨੇ ਸੰਭਾਵਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੋਚਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ

ਗਜ਼ਟਿਡ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਲਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਵਿਕਲਪ ਦੇਣਾ ਜਾਇਜ਼ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ, ਸਾਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਲਏ ਗਏ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਹੀਂ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦੀ ਕਿ ਨਿਯਮ 4(2) ਰਾਜਪਾਲ 'ਤੇ ਇਹ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਲਗਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਗਜ਼ਟਿਡ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰੇ ਕਿ ਉਸਦਾ ਕੇਸ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਬੇਨਤੀ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੁਆਰਾ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹਾਂ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਹੀ ਸੀ, ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿ ਉਸਦੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ।

19. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨਿਯਮ 4(2) ਵਿੱਚ 'ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ' ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਉਪਰੋਕਤ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, 'ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ' ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਡਿਊਟੀ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

20. ਰਾਮਜੀ ਮਿਸਰ ਅਤੇ ਐਨ.ਆਰ. ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ (ਉਪਰਾ) ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੁਬਾਰਾ ਪ੍ਰੋਬੇਸ਼ਨ ਆਫ਼ ਔਫੈਂਡਰਜ਼ ਐਕਟ, 1958 ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 11(1) ਅਤੇ 6(2) 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ। ਪੈਰਾ 16 ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ:-

"16. ਹਾਲਾਂਕਿ "ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ" ਸ਼ਬਦ ਆਮ ਵਾਕੰਸ਼ "ਇਹ ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੋਵੇਗਾ" ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਸਮਰੱਥ ਜਾਂ ਪੂਰਵ-ਨਿਰਧਾਰਤ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਅਰਥ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਸਨੂੰ ਇੱਕ ਮਜਬੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਫਰਜ਼ ਵਜੋਂ ਵੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਇਹ ਕਿਸੇ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਹੋਰ ਨਿਆਂਇਕ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੈਕਸਵੈੱਲ ਵਿੱਚ ``ਕਾਨੂੰਨਾਂ`` ਤੇ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ:

"ਕਾਨੂੰਨ ਜੋ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਫਾਇਦੇ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਈ ਵਾਰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਨਤਕ ਭਲੇ ਲਈ ਜਾਂ ``ਨਿਆਂ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਲਈ, ਅਕਸਰ ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਸਮਰੱਥ ਅਤੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਸੌਂਪਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਂਦੇ ਸਮੇਂ ਕਿ ਉਹ 'ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ', ਜਾਂ ਕਰਨਗੇ, ਜੇ ਉਹ ਢੁਕਵਾਂ ਸਮਝਦੇ ਹਨ,' ਜਾਂ, 'ਸ਼ਕਤੀ ਹੋਵੇਗੀ,' ਜਾਂ 'ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੋਵੇਗਾ', ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਸਿਰਫ਼ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਇੰਨਾ ਅਕਸਰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਸਵੈ-ਸਿੱਧ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ - ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਕਹਿਣ ਲਈ – ਇੱਕ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਲ`ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।.....

21. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ 1958 ਦੇ ਐਕਟ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਵਜੋਂ ਕੁਝ ਟੈਸਟ ਰੱਖੇ ਗਏ ਹਨ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ

ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਧਾਰਾ 11 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਮਾਮਲਾ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਮਾਮਲਾ ਵੀ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਕੁਝ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਟੈਸਟਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਲਈ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਡਿਊਟੀ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਵੇਕ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਸੀ।

22. ਕੇਰਲਾ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਕੰਡਥ ਡਿਸਟਿਲਰੀਆਂ, (2013) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 573 ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਕੇਰਲਾ ਅਬਕਾਰੀ ਐਕਟ, 1902 ਵਿੱਚ 'ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ' ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਆਈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਵਿਵੇਕ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਡਿਊਟੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜੋੜਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 29 ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ:-

"29. ਧਾਰਾ 14 "ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ","ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਨਾਲ" ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਯਮ 4 ਵੀ "ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ" ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਾ ਹੈ, "ਜੇ ਉਹ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੈ" ਅਜਿਹੀਆਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛਾਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜੋ ਉਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਦਾ ਹੈ, "ਲਾਇਸੰਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ"। ਧਾਰਾ 14 ਅਤੇ ਨਿਯਮ 4 ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਗਏ ਇਹ ਸਾਰੇ ਸ਼ਬਦ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਵਿਵੇਕਸ਼ੀਲ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਨਾ ਕਿ ਡਿਊਟੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਵਿਵੇਕਸ਼ੀਲ ਸ਼ਕਤੀ...।"

23. ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ.ਦੀ ਧਾਰਾ 88 ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ, ਜੋ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਵਿਵੇਕਸ਼ੀਲ ਸ਼ਕਤੀ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਉਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ੀ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕੇਸ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 88 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਵਿਵੇਕਸ਼ੀਲਤਾ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ, ਜੋ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਪੇਸ਼ੀ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਦੇਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਜੋ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ 'ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ' ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿਵੇਕਸ਼ੀਲ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੇ ਜਦੋਂ ਸਥਿਤੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਹੋਰ ਵੀ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 88 ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਗਏ ਸ਼ਬਦ "ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ" ਨੂੰ ਵਿਆਪਕ ਅਰਥ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਗਵਾਹਾਂ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਹਨ।

24. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਦੋ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ, ਅਦਾਲਤ ਆਪਣੀ ਖੁਦ ਦੀ ਮੋਸ਼ਨ ਬਨਾਮ। ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਂਚ ਬਿਊਰੋ, 109 (2003) ਦਿੱਲੀ ਲਾਅ ਟਾਈਮਜ਼ 494 ਉਪਰੋਕਤ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ.ਦੀ ਧਾਰਾ 173 ਅਤੇ 170 ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਆਮ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਉਕਤ ਮਾਮਲਾ ਅਜਿਹਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਧਾਰਾ 88 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ.ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਮੁੱਦਾ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਸੰਜੇ ਚਤੁਰਵੇਦੀ ਬਨਾਮ ਰਾਜ, 132 (2006) ਦਿੱਲੀ ਲਾਅ ਟਾਈਮਜ਼ 692 ਵਿੱਚ ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਬਾਅਦ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੀ

ਇਹ ਵੀ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਮੋਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਂਚ ਬਿਊਰੋ (ਸੁਪਰਾ) 'ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਕਤ ਕੇਸ ਨੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਧਾਰਾ 88 ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਅਪਣਾਇਆ।

25. ਜ਼ਮਾਨਤ ਅਰਜ਼ੀ ਨੰਬਰ 508 ਆਫ਼ 2011 ਸੰਜੇ ਚੰਦਰ ਬਨਾਮ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਵਿੱਚ ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਫੈਸਲਾ 23.05.2011 ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਸਿੱਖਿਅਤ ਐਡੀਸ਼ਨਲ ਸਾਲਿਸਟਰ ਜਨਰਲ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਏ ਗਏ ਇਸ ਦਲੀਲ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 88 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਅਧੀਨ, ਧਾਰਾ 88 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਸ਼ਬਦ 'ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ' ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਵੇਕ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ। ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰੇ 20, 21 ਅਤੇ 22 ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਹਨ:-

“20. ਸਿੱਖਿਅਤ ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਮ ਜੇਠਮਲਾਨੀ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਅਤ ਸ਼੍ਰੀ ਕੇ.ਟੀ.ਐਸ. ਤੁਲਸੀ, ਦੋਸ਼ੀ ਸੰਜੇ ਚੰਦਰਾ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ, ਸਿੱਖਿਅਤ ਸ਼੍ਰੀ ਮੁਕੁਲ ਰੋਹਤਗੀ, ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਨੋਦ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਗੋਇਨਕਾ, ਸਿੱਖਿਅਤ ਸ਼੍ਰੀ ਸੋਲੀ ਸੋਰਾਬਜੀ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਅਤ ਸ਼੍ਰੀ ਰਣਜੀਤ ਕੁਮਾਰ, ਦੋਸ਼ੀ ਗੌਤਮ ਦੋਸ਼ੀ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ, ਸਿੱਖਿਅਤ ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਜੀਵ ਨਾਇਰ, ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਦੋਸ਼ੀ ਹਰੀ ਨਾਇਰ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਅਤ ਸ਼੍ਰੀ ਨੀਰਜ ਕਿਸ਼ਨ ਕੌਲ, ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਦੋਸ਼ੀ ਸੁਰੇਂਦਰ ਪਿਪਾਰਾ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ, ਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ 20 ਅਪ੍ਰੈਲ, 2011 ਨੂੰ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਵਿਦਵਾਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਦਾ ਹੁਕਮ ਧਾਰਾ 88 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 170 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਲਪਿਤ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਨਾ ਤਾਂ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 88 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਰਿਹਾਅ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ - ਜ਼ਮਾਨਤ ਸਮੇਤ ਜਾਂ ਬਿਨਾਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਕੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ, ਪਟੀਸ਼ਨਰ - ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ।

21. ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਵਿਆਖਿਆ ਗਲਤ ਸਮਝੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 88 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਗਲਤ ਪੜ੍ਹਨ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ, ਜਿਸਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:

"88. ਪੇਸ਼ੀ ਲਈ ਬਾਂਡ ਲੈਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ।—ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਜਿਸਦੀ ਪੇਸ਼ੀ ਜਾਂ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸੰਮਨ ਜਾਂ ਵਾਰੰਟ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਜਿਹੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਜਿਹਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਅਦਾਲਤ, ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਲਈ, ਜ਼ਮਾਨਤਾਂ ਸਮੇਤ ਜਾਂ ਬਿਨਾਂ, ਇੱਕ ਬਾਂਡ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ"।

22. ਉਪਰੋਕਤ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ 'ਤੇ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 88 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ.ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਪੇਸ਼ੀ ਲਈ ਬਾਂਡ ਮੰਗਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ ਇਹ ਵੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਸ਼ਕਤੀ ਅਪ੍ਰਬੰਧਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸਿਰਫ਼ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ੀ ਜਾਂ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਨੰ. 508/2011, 509/2011, 510/2011, 511/ 2011 ਅਤੇ 512/2011 ਪੰਨਾ 21 ਵਿੱਚੋਂ 34 ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੰਮਨ ਜਾਂ ਵਾਰੰਟ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਗਏ ਸ਼ਬਦ "ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਬਾਂਡ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ" ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਹਨ। "ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ" ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਉਪਯੋਗਕਰਤਾ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 88 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ.ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਵੇਕ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ। "ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ" ਸ਼ਬਦ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 88 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ.ਅਧੀਨ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸਿਰਫ਼ ਦੋਸ਼ੀ ਲਈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਇਸਦੀ ਵਰਤੋਂ ਹੋਰ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਗਵਾਹ, ਜਿਸਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂਚ ਜਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਵਿਰੁੱਧ ਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 88 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ.ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਆਮ ਉਪਬੰਧ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਦਾ ਕਿ ਇਸ ਵਿਵੇਕਸ਼ੀਲ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਿਵੇਂ ਅਤੇ ਕਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ 'ਤੇ ਗੈਰ-ਜ਼ਮਾਨਤੀ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜ਼ਮਾਨਤ ਲਈ ਮਾਮਲਾ ਫੌਜਦਾਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 437 ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ - ਜੋ ਕਿ ਗੈਰ-ਜ਼ਮਾਨਤੀ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਖਾਸ ਉਪਬੰਧ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਧਾਰਾ 88 ਅਤੇ 437 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਨੂੰ ਜੋੜ ਕੇ ਪੜ੍ਹਨ 'ਤੇ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 88 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਧਾਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਧਾਰਾ 437 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਦਲੀਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਯੋਗਤਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਦਾ ਹੁਕਮ ਧਾਰਾ 88 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ।

26. ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹੋਰ ਫੈਸਲਾ ਜੋ ਢੁਕਵਾਂ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਡਾ. ਆਨੰਦ ਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ, 2000(2) ਪਟਨਾ ਲਾਅ ਜਰਨਲ ਰਿਪੋਰਟਾਂ 686 ਵਿੱਚ ਪਟਨਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ। ਪਟਨਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਕੋਲ ਧਾਰਾ 88 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਪੈਰਾ 18 ਵਿੱਚ, ਹੇਠਾਂ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ:-

“18. ਮੇਰੇ ਵਿਚਾਰ ਅਨੁਸਾਰ, ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 88 ਇੱਕ ਯੋਗ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੈ, ਜੋ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਉਕਤ ਧਾਰਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦਾ ਵਿਵੇਕ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਜ਼ਮਾਨਤੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਜਾਂ ਮਾਮੂਲੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਲਈ ਬਾਂਡ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਸਹਾਰਾ ਗੰਭੀਰ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਧਾਰਾ 436

ਕੋਡ ਖੁਦ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਂਡ ਸਿਰਫ਼ `ਜ਼ਮਾਨਤੀ ਅਪਰਾਧਾਂ` ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਮੰਗਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

27. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਕੋਲ ਮਧੂ ਲਿਮਯੇ ਅਤੇ ਅਨ. ਬਨਾਮ. ਵੇਦ ਮੂਰਤੀ ਅਤੇ ਹੋਰ, (1970) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 739 ਵਿੱਚ, ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ.1898 ਦੀ ਧਾਰਾ 91 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ 1973 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 88 ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਾਨ ਸੀ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਧਾਰਾ 91 ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਨਿਰੀਖਣ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ:-

".....ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 91 ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਉਸ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦਿਨ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਲਈ ਬੰਨ੍ਹੇ ਹੋਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਜਾਂ ਨਾ ਹੋਣ 'ਤੇ ਇੱਕ ਆਜ਼ਾਦ ਏਜੰਟ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਵਿਅਕਤੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਅਧੀਨ ਹੈ ਅਤੇ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਸਨ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਉਲੰਘਣ 'ਤੇ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਉਲੰਘਣ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਸੀ ਜਿਸਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਧਾਰਾ ਅਣਉਚਿਤ ਸੀ ਅਤੇ ਕੇਸ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਗਲਤ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਬੈਂਚ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਸੀ....."

28. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਇੱਕ ਹੋਰ ਫੈਸਲਾ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਅਰੁਣ ਸ਼ਰਮਾ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ, 2016 (3) ਆਰਸੀਆਰ (ਅਪਰਾਧਿਕ) 883 ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਮਨੀ ਲਾਂਡਰਿੰਗ ਰੋਕਥਾਮ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 65 ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ ਗਈ ਧਾਰਾ 88 ਸੀਆਰਪੀਸੀ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਪਰੋਕਤ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਪੈਰਾ 11 ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ:-

“11. ਇਹਨਾਂ ਹੀ ਸਿਧਾਂਤਾਂ 'ਤੇ, ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ.ਦੀ ਧਾਰਾ 88 ਦੇ ਨਾਲ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਸੰਗਤ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ, ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਸਵੈ-ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਸੰਮਨ ਜਾਂ ਵਾਰੰਟ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੇਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋਰ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਲਈ ਬਾਂਡ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਜਿਹੇ ਬਾਂਡ ਦੇਣ ਲਈ ਉਸਦੀ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਚਾਰ, ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ.ਦੀ ਧਾਰਾ 88 ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜੋ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ ਦੀ ਧਾਰਾ 65 ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ.ਦੀ ਧਾਰਾ 88 ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦੀ ਹੈ-

“88. ਪੇਸ਼ੀ ਲਈ ਬਾਂਡ ਲੈਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ।—ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ - ਜਿਸਦੀ ਪੇਸ਼ੀ ਜਾਂ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸੰਮਨ ਜਾਂ ਵਾਰੰਟ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ, ਅਜਿਹੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਜਿਹਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ, ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ, ਜਿੱਥੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਲਈ, ਜ਼ਮਾਨਤਾਂ ਸਮੇਤ ਜਾਂ ਬਿਨਾਂ, ਇੱਕ ਬਾਂਡ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ।”

ਇਹ ਧਾਰਾ 88 (ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ.,1898 ਦੀ ਧਾਰਾ 91 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ) ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਸਦੀ ਪੇਸ਼ੀ ਉਸਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਾਨਯੋਗ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਮਧੂ ਲਿਮਯੇ ਬਨਾਮ ਵੇਦ ਮੂਰਤੀ, ਏਆਈਆਰ 1971 ਐਸਸੀ 2481 ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ-

"18.....ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 91 ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਉਸਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦਿਨ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਆਜ਼ਾਦ ਏਜੰਟ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਪੇਸ਼ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਨਾ। ਜੇਕਰ ਵਿਅਕਤੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਅਧੀਨ ਹੈ ਅਤੇ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਸਨ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਸੀ ਜਿਸਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਸੀ....."

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ ਦੀ ਧਾਰਾ 19 ਦੇ ਤਹਿਤ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਲੈਣ ਲਈ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ.ਦੀ ਧਾਰਾ 88 ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗੀ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਹੋਰ ਪੇਸ਼ੀ ਲਈ ਬਾਂਡ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾ ਸਕੇ।

29. ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲਾ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਇੱਕ ਆਜ਼ਾਦ ਏਜੰਟ ਸੀ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣਾ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਉਸਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਦਾ ਗੈਰ-ਜ਼ਮਾਨਤੀ ਵਾਰੰਟ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਧਾਰਾ 82 ਅਤੇ 83 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ.ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਵਿੱਚ ਉਹ ਧਾਰਾ 88 ਦੇ ਲਾਭ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ।

30. ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਮਧੂ ਲਿਮਯੇ ਬਨਾਮ ਵੇਦ ਮੂਰਤੀ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 88 ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ ਦੀ ਧਾਰਾ 19 ਦੇ ਤਹਿਤ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਨੋਟਿਸ ਲੈਣ ਲਈ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਜੋ ਖੁੰਝਾਇਆ, ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਸੇ ਪੈਰੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਸੀ ਕਿ "ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਜਾਂ ਨਾ ਹੋਣ 'ਤੇ ਇੱਕ ਆਜ਼ਾਦ ਏਜੰਟ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ"। ਜਦੋਂ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਲਈ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਵਾਰੰਟ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 82 ਅਤੇ 83 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ.ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਜਾਂ ਨਾ ਹੋਣ ਲਈ ਆਜ਼ਾਦ ਏਜੰਟ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 88 ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ।

31. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 88 ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਸ਼ਬਦ 'ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ' ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਦੋਸ਼ੀ ਤੋਂ ਬਾਂਡ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ, ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਧਾਰਾ 88 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਠੋਸ ਕਾਰਨ ਦੱਸੇ ਹਨ। ਸਾਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ, ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਲਏ ਗਏ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 88 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਅਧੀਨ ਬਾਂਡ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਰਿਹਾਅ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ।

32. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀ ਮੁਕੁਲ ਰੋਹਤਗੀ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ 06.02.2018 ਦੇ ਤਾਜ਼ਾ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਅਤੇ ਸਾਲ, ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 227 ਆਫ਼ 2018। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਜਾਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪੈਰੇ 6 ਅਤੇ 7 ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਨਿਰੀਖਣ ਕੀਤੇ ਹਨ:-

“6. ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪਿਛੋਕੜ ਨੂੰ ਨਿਕੇਸ਼ ਤਾਰਾਚੰਦ ਸ਼ਾਹ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ, 2017 (13) ਸਕੇਲ 609 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਇੱਕ ਹਾਲੀਆ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਮਝਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਮੈਗਨਾ ਕਾਰਟਾ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਹੈ। ਉਸ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ, ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਸਿੱਬੀਆ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ, (1980) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 565 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਨਗੇਂਦਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜਾ-ਸਮਰਾਟ, ਏ.ਆਈ.ਆਰ 1924 ਕੈਲ 476 ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜ਼ਮਾਨਤ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਵਜੋਂ ਰੋਕਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਸਮਰਾਟ ਬਨਾਮ ਹਚਿਨਸਨ, ਏ.ਆਈ.ਆਰ 1931 ਸਾਰੇ 356 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣਾ ਨਿਯਮ ਹੈ ਅਤੇ ਇਨਕਾਰ ਅਪਵਾਦ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਸਦੀਆਂ ਪੁਰਾਣੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਦੀ ਉਦਾਰਵਾਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਲਗਭਗ ਇੱਕ ਸਦੀ ਪੁਰਾਣੀ ਹੈ, ਵਾਪਸ ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਦਿਨ।

7. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸਾਡਾ ਇਹ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਜ਼ਮਾਨਤ ਹਰ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਜਾਂ ਇਨਕਾਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜੱਜ ਦੇ ਵਿਵੇਕ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ ਅਤੇ ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਵਿਵੇਕ ਨਿਰਵਿਘਨ ਹੈ, ਇਸਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਅਤੇ ਹਮਦਰਦੀ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਨਾਲ ਹੀ, ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਲਈ ਸ਼ਰਤਾਂ ਇੰਨੀਆਂ ਸਖ਼ਤ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਕਿ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਦੇ ਅਯੋਗ ਹੋਣ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਭਰਮਪੂਰਨ ਹੋ ਜਾਵੇ।

33. ਉਪਰੋਕਤ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਵੀ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ

ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣਾ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਉਸ ਕੇਸ ਦੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਜਾਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਰੱਖੇ ਗਏ ਪ੍ਰਸਤਾਵ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਜੋ ਕਿ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਲਝਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਦੇ ਵਿਵੇਕ ਨੂੰ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਅਤੇ ਹਮਦਰਦੀ ਨਾਲ ਵਰਤਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਉਪਰੋਕਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

34. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀ ਮੁਕੁਲ ਰੋਹਤਗੀ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬਾਂਡ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਕੇ ਉਸਨੂੰ ਰਿਹਾਅ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਵੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਰਿਹਾਅ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਅੱਗੇ ਦਲੀਲ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ 60% ਅਪੰਗਤਾ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ। ਉਹ ਅੱਗੇ ਦਲੀਲ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਸੂਚਨਾ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਨੁਕਸਾਨ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ।

35. ਦੋ ਕਾਰਨ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਮੌਜੂਦਾ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਹਾਂ। ਪਹਿਲਾਂ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦੋ ਮੌਕਿਆਂ 'ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਜ਼ਮਾਨਤ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਜ਼ਮਾਨਤ ਲਈ ਕੋਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 88 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਤਹਿਤ ਬਾਂਡ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ 'ਤੇ ਉਸਨੂੰ ਰਿਹਾਅ ਕਰਨ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਦੂਜਾ, ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਵਿੱਚ, ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਦੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਸਾਡਾ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਉਸਦੇ ਅਪੰਗਤਾ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਆਧਾਰਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਉਸੇ 'ਤੇ ਤੁਰੰਤ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜੋ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

36. ਇਹਨਾਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਅਪੀਲ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਅੰਕਿਤ ਗਿਆਨ ਅਪੀਲ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ :- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Megha Tak

Advocate Megha Tak